

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Alkoholi ja ikääntyvät Suomessa

Salme Ahlström ja Pia Mäkelä

Esityksen sisältö

- Johdanto
- Juomatapojen muutokset vuosina 1968-2008
- Alkoholihaittojen trendejä vuosina 1998-2007
 - Alkoholikuolemat
 - Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut asiakkaat
 - Alkoholisairauksien hoitajaksot
- Keskustelu

Johdanto I

- Ikääntyvän väestön määrä on enemmän kuin kaksinkertaistunut Euroopassa 1980-luvun alkuvuosista lähtien.
- Ikääntyvien alkoholin käyttö ollut paljon esillä julkisuudessa.
- Omaiset ovat olleet huolissaan ja kaivanneet ohjeita, miten iäkkäiden läheisten juomiseen tulisi suhtautua.
- Kotipalvelualan henkilöstö ja muut iäkkäiden parissa työskentelevät joutuneet ottamaan kantaa kysymykseen iäkkäiden alkoholiongelmista.

Johdanto II

On mietitty

- minkälaisia palveluja tulisi järjestää
- kuinka resurssit tähän riittävät
 - kun alkoholin käyttö kaikkiaan aiheuttaa huomattavia kustannuksia sosiaali- ja terveydenhuollolle
 - kun näiden menojen on muutenkin ennakoitu lisääntyvän väestön ikääntyessä

Sen vuoksi on tärkeää tietää

- onko iäkkäiden juomatavoissa tapahtunut muutoksia
- onko tapahtunut muutoksia alkoholin käytön heille aiheuttamissa haitoissa

Esityksen sisältö

- Johdanto
- Juomatapojen muutokset vuosina 1968-2008
- Alkoholihaittojen trendejä vuosina 1998-2007
 - Alkoholikuolemat
 - Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut asiakkaat
 - Alkoholisairauksien hoitajakset
- Keskustelu

”Suomi juo”; Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt (toim.)

- Perusteos alan ammattilaisille, poliitikoille, opiskelijoille yms.
- 22 lukua (300 sivua)
- Tutkimukseen perustuva kokonaiskuva suomalaisesta juomiskulttuurista ja sen pitkän aikavälin muutoksista
- Perustuu pääasiassa juomatapatutkimuksiin
- Esityksessä keskitytään pitkän aikavälin muutoksiin juomatavoissa

Juomatapatutkimus

- Satunnaisotoksia 15-69 –vuotiaista suomalaisista
- Toteutettu käyntihaastatteluina 8 vuoden välein

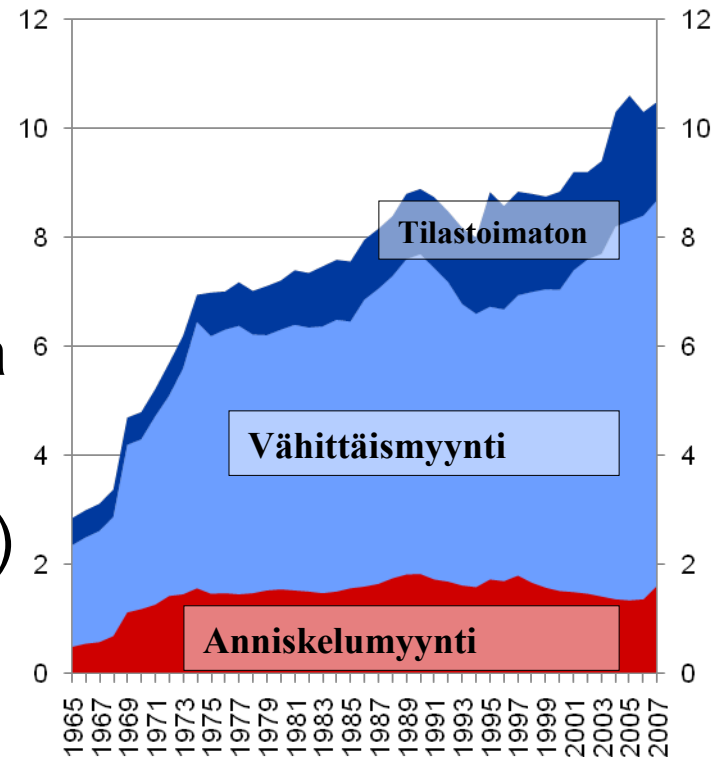
	1968	1976	1984	1992	2000	2008	Kaikki
N	1 823	2 835	3 624	3 446	1 932	2 725	16 385
Vast.os%	97	96	94	87	78	74	

Tausta:

Alkoholin kulutus lisääntynyt lähes jatkuvasti vuosina 1968-2008

- Tilastoitu ja tilastoimaton alkoholin kulutus **kolminkertaistunut**
- Kun arvioidaan sekä tilastojen että haastattelujen avulla:
- Miehet: **2.2-kertainen** (+10.3 litraa)
- Naiset: **5.8-kertainen** (+5.3 litraa)

Mistä naisten kulutuksen kasvu johtuu?

- Kulutuksen kasvun mahdolliset osatekijät:
 - Useampi juo
 - Juojat juovat useammin
 - Juodaan kerralla enemmän

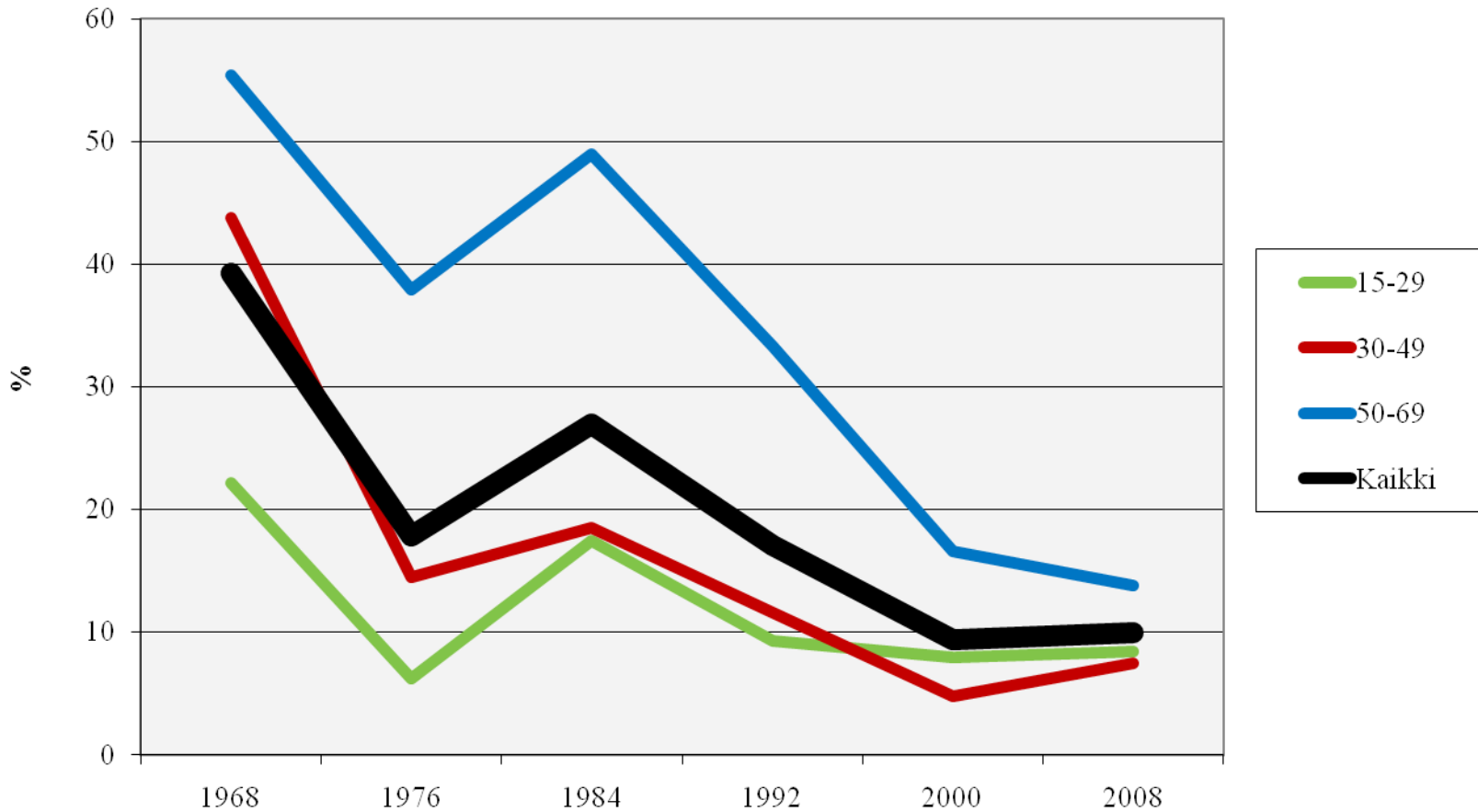

Mistä naisten kulutuksen kasvu johtuu?

- Kulutuksen kasvun mahdolliset osatekijät:
 - Useampi juo
 - Juojat juovat useammin
 - Juodaan kerralla enemmän

Naisten raittiuden ikäryhmittäinen kehitys vuosina 1968-2008 (s. 44 myös miehet)

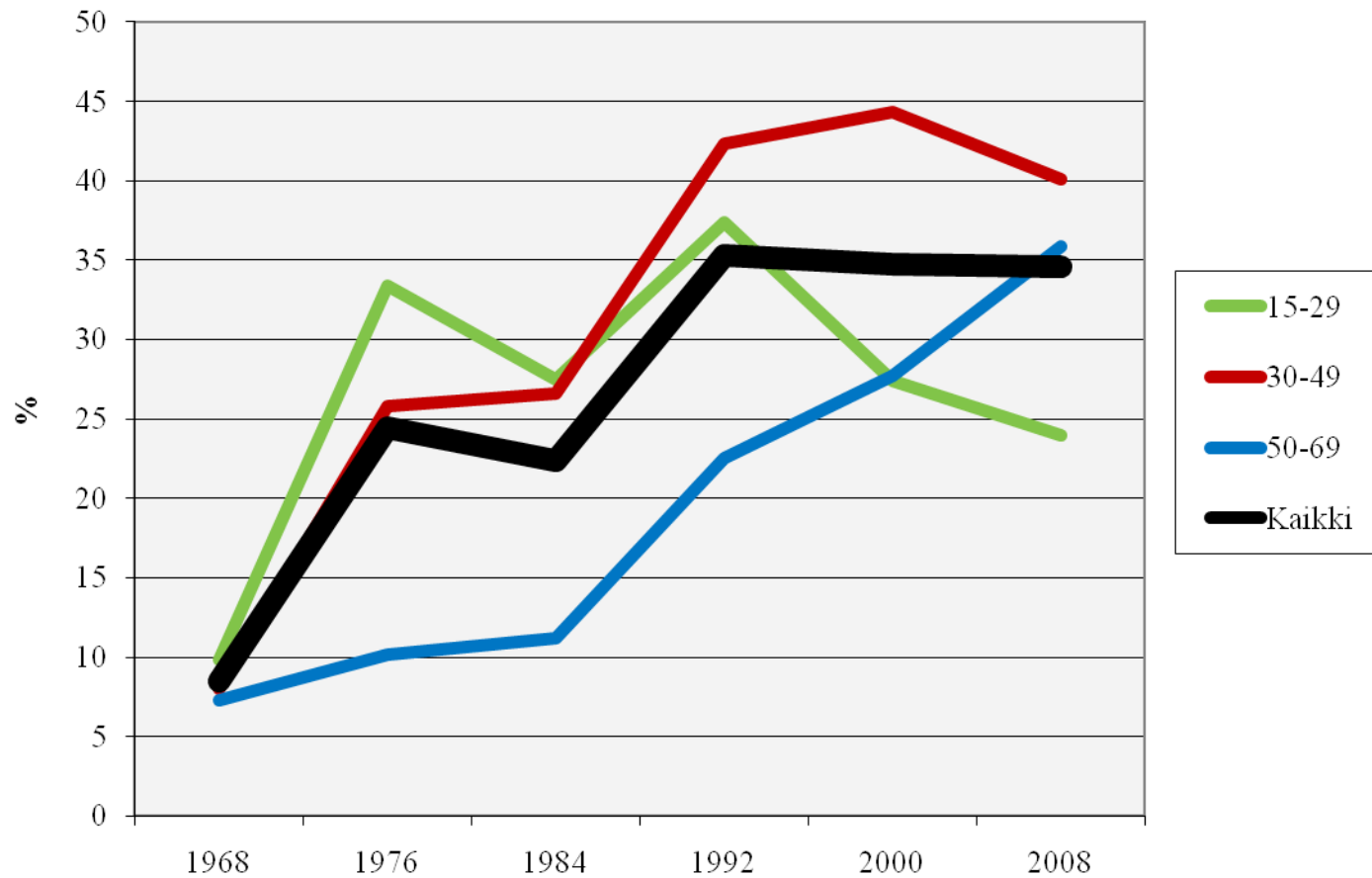
Mistä naisten kulutuksen kasvu johtuu?

- Kulutuksen kasvun mahdolliset osatekijät:
 - Useampi juo
 - Juojat juovat useammin
 - Juodaan kerralla enemmän

Viikoittain tai useammin alkoholia käyttävien naisten osuus (%) ikäryhmittäin vuosina 1968-2008

(s. 45 myös miehet)

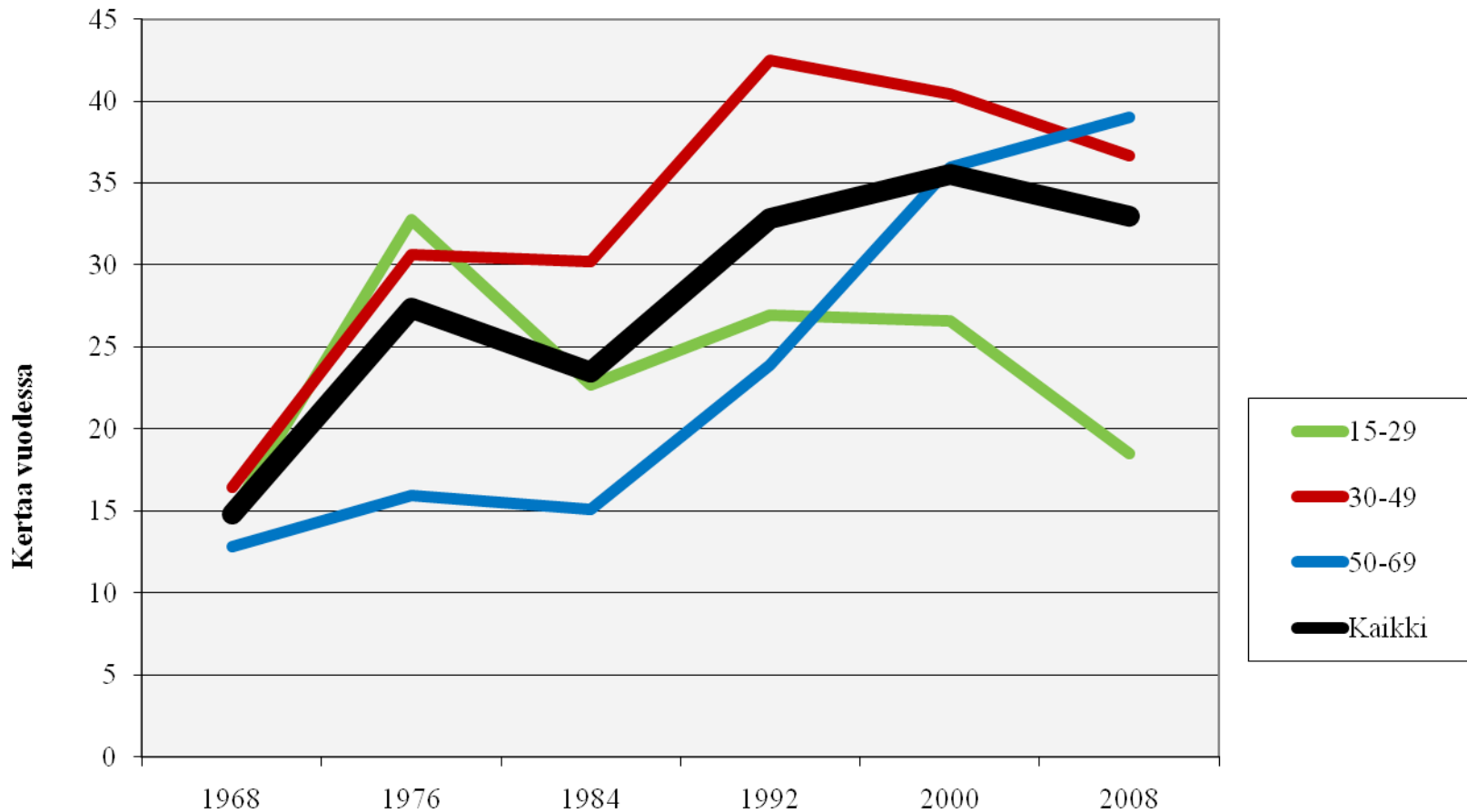
Mistä naisten kulutuksen kasvu johtuu?

- Kulutuksen kasvun mahdolliset osatekijät:
 - Useampi juo
 - Juojat juovat useammin
 - Juodaan kerralla enemmän

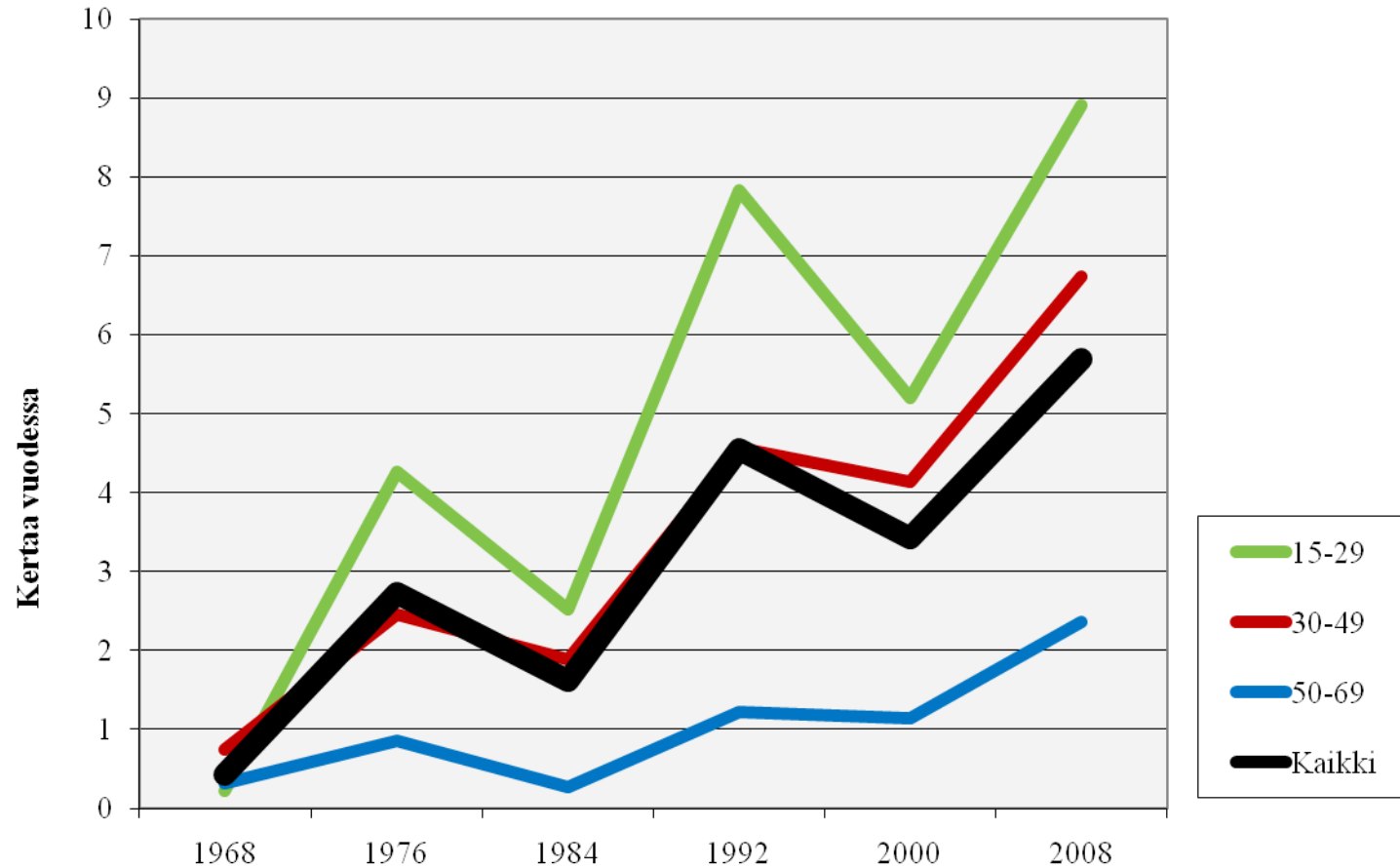

Naisilla 1-2 –annoksen käyttökertoja vuodessa

(s. 47 myös miehet)

Naisilla suurkäyttökertoja (8+ annosta) vuodessa (s. 47 myös miehet)

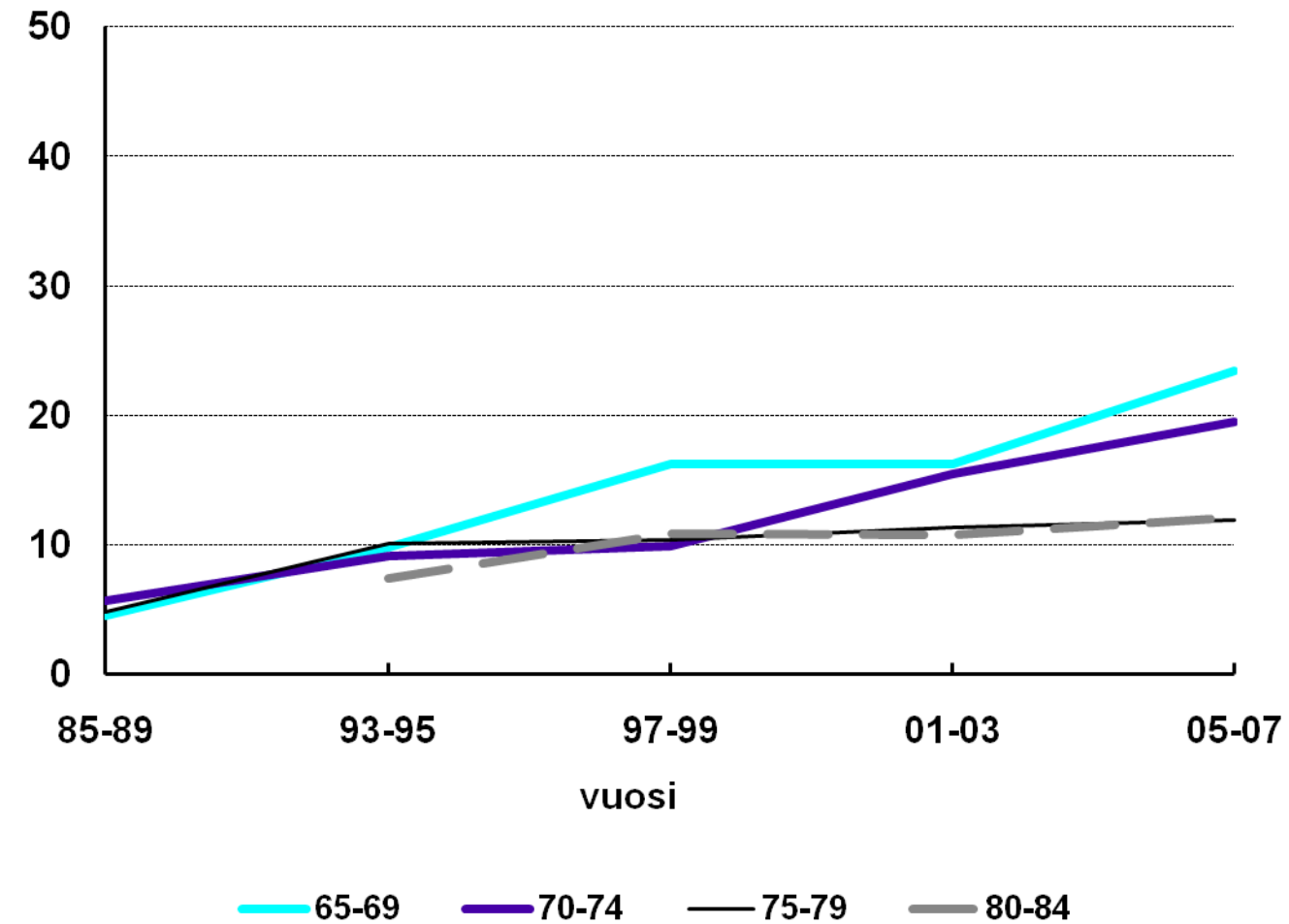

Eläkeikäisen väestön (65–84-vuotiaat) terveyskäyttäytyminen ja terveys (EVTK)

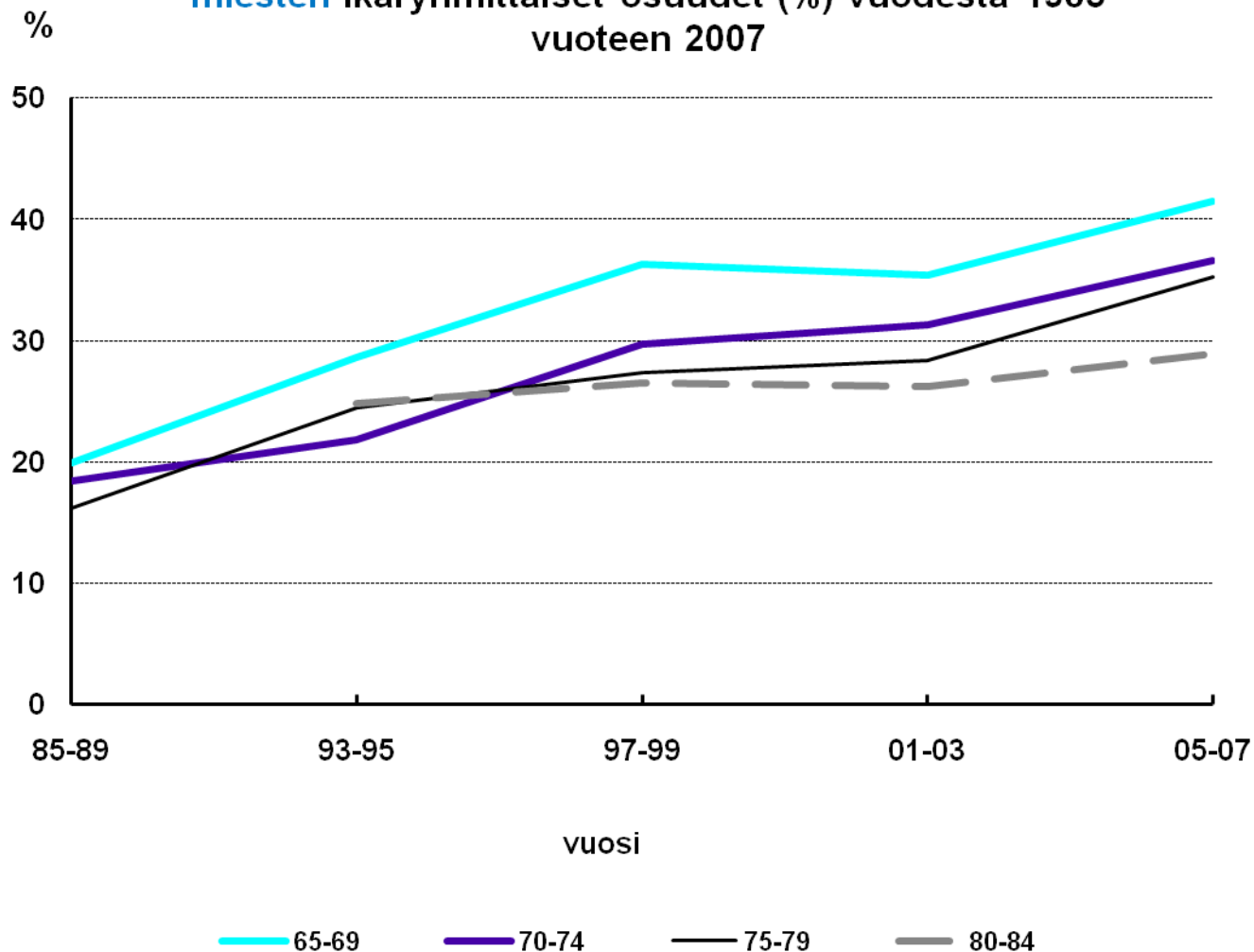
- Vuodesta 1985 alkaen kahden vuoden välein
- Sulander, Tommi & Helakorpi, Satu & Rahkonen, Ossi & Nissinen, Aulikki & Uutela, Antti (2005) Eläkeikäisten elintapojen muutokset 1985–2003. suomen Lääkärilehti 30-32, 2983–2988
- Laitalainen, Elina & Helakorpi, Satu & Uutela, Antti (2008) Eläkeikäisen väestön terveyskäyttäytyminen ja terveys keväällä 2007 ja niiden muutokset 1993–2007. Helsinki Kansanterveystieteen laitoksen julkaisuja B14/2008

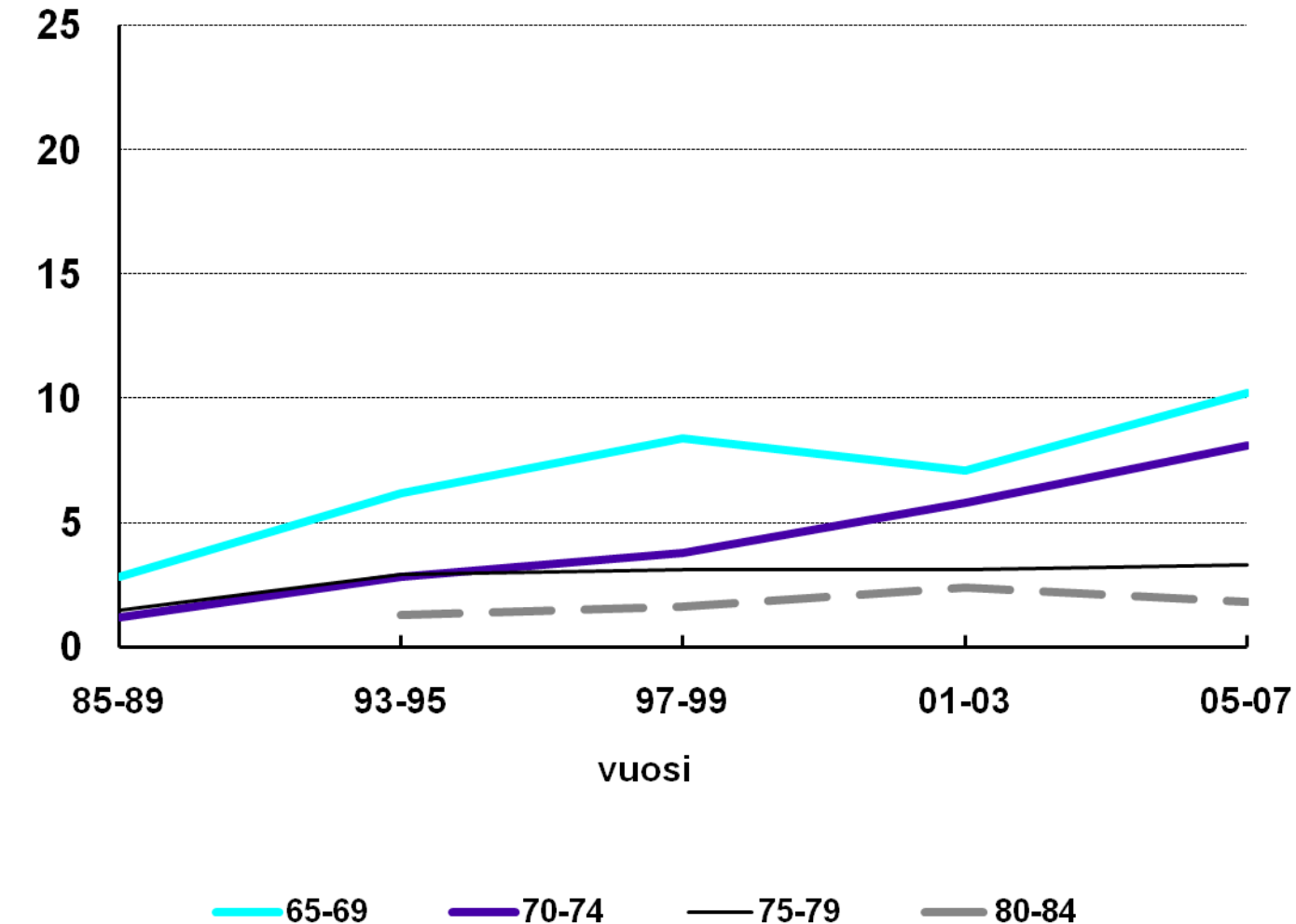
Kuvio 1. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien **naisten** ikäryhmittäiset osuudet (%) vuodesta 1985 vuoteen 2007

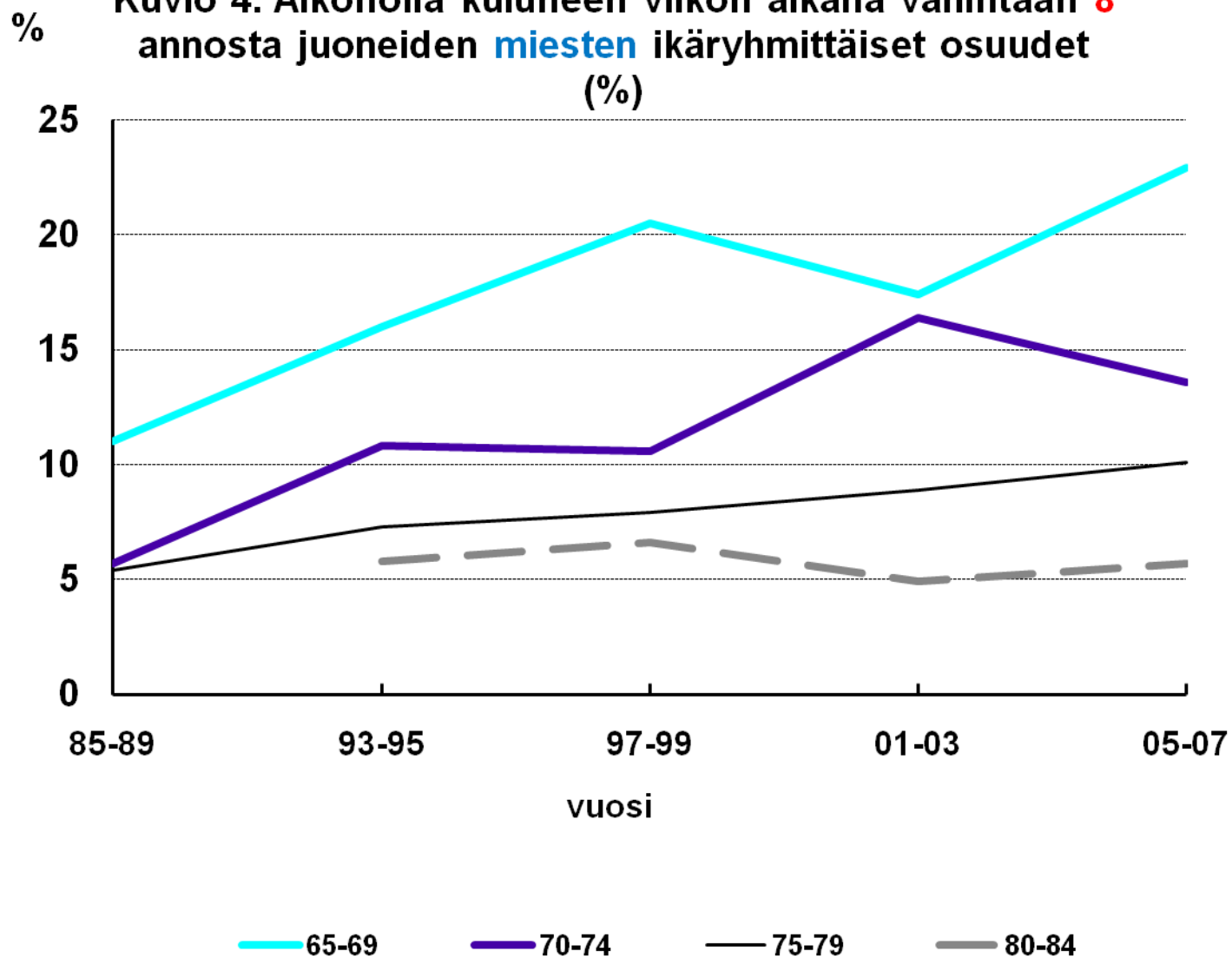
Kuvio 2. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien miesten ikäryhmittäiset osuudet (%) vuodesta 1985 vuoteen 2007

Kuvio 3. Alkoholia kuluneen viikon aikana vähintään 5 annosta juoneiden **naisten** ikäryhmittäiset osuudet (%)

Kuvio 4. Alkoholia kuluneen viikon aikana vähintään 8 annosta juoneiden **miesten** ikäryhmittäiset osuudet (%)

Miksi naisten alkoholinkäyttö on lisääntynyt niin paljon? (s.288-90)

- Taustana laajempi tasa-arvoistuminen ja miesten ja naisten elämismaailmojen lähentyminen
- Ihmissuhteiden laajeneminen kodin, perheen ja naapureiden ulkopuolelle & miesten pariin
- Suurentunut henk.koht. liikkumavara rahan ja vapaa-ajan suhteen
- Stressiselitys? Suomalaisnaisten kiire kodin ja työn puristuksessa on fakta
- Alkoholinkäyttö välineenä uudenaikaisten sukupuoliroolien tavoittelussa
- Muuttuneet naisihanteet

Esityksen sisältö

- Johdanto
- Juomatapojen muutokset vuosina 1968-2008
- **Alkoholihaittojen trendejä vuosina 1998-2007**
 - Alkoholikuolemat
 - Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut asiakkaat
 - Alkoholisairauksien hoitajakset
- Keskustelu

Taustaa I

- Aikavälillä 1998- 2007, alkoholin kokonaiskulutus (sekä tilastoitu että tilastoimaton) lisääntyi 19 %.
- Lisäys oli suurin aikavälillä 2003-2004 välillä.

Taustaa II

- Lisäykseen oli monta syytä
 - Tammikuussa 2004 matkustajien verovapaat alkoholituontikiintiöt unionin jäsenmaista lakkautettiin.
 - Maaliskuussa 2004 alkoholijuomien veroja laskettiin keskimäärin 33 %.
 - Väkevien alkoholijuomien veroja laskettiin eniten (44 %), oluen seuraavaksi eniten (32 %) ja viinien veroja vähiten (10 %).
 - Toukokuussa Viro liittyi Euroopan unioniin ja suomalaiset saattoivat ostaa sieltä halvempia alkoholijuomia kuin kotimaassa.

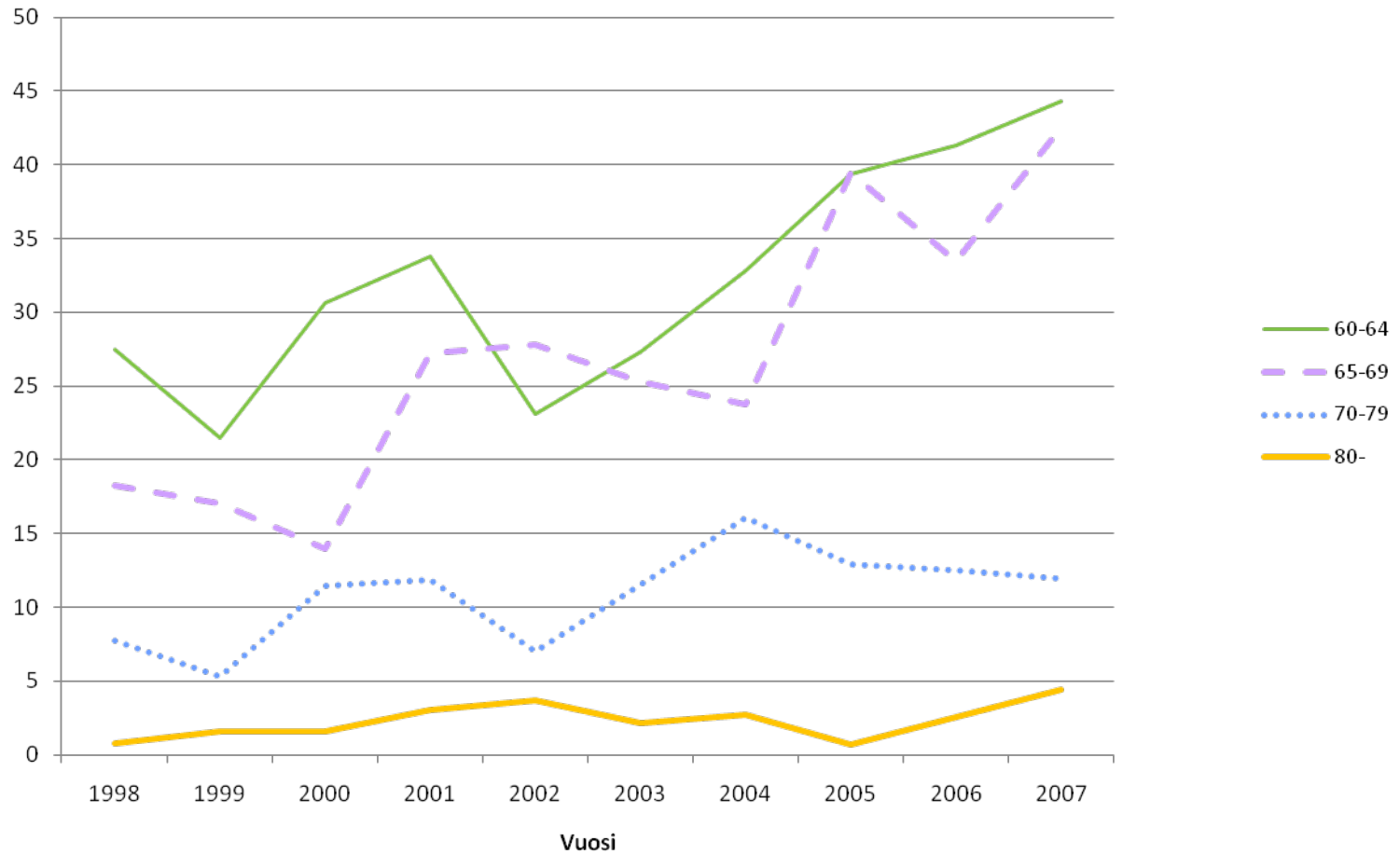

Aineisto ja menetelmät

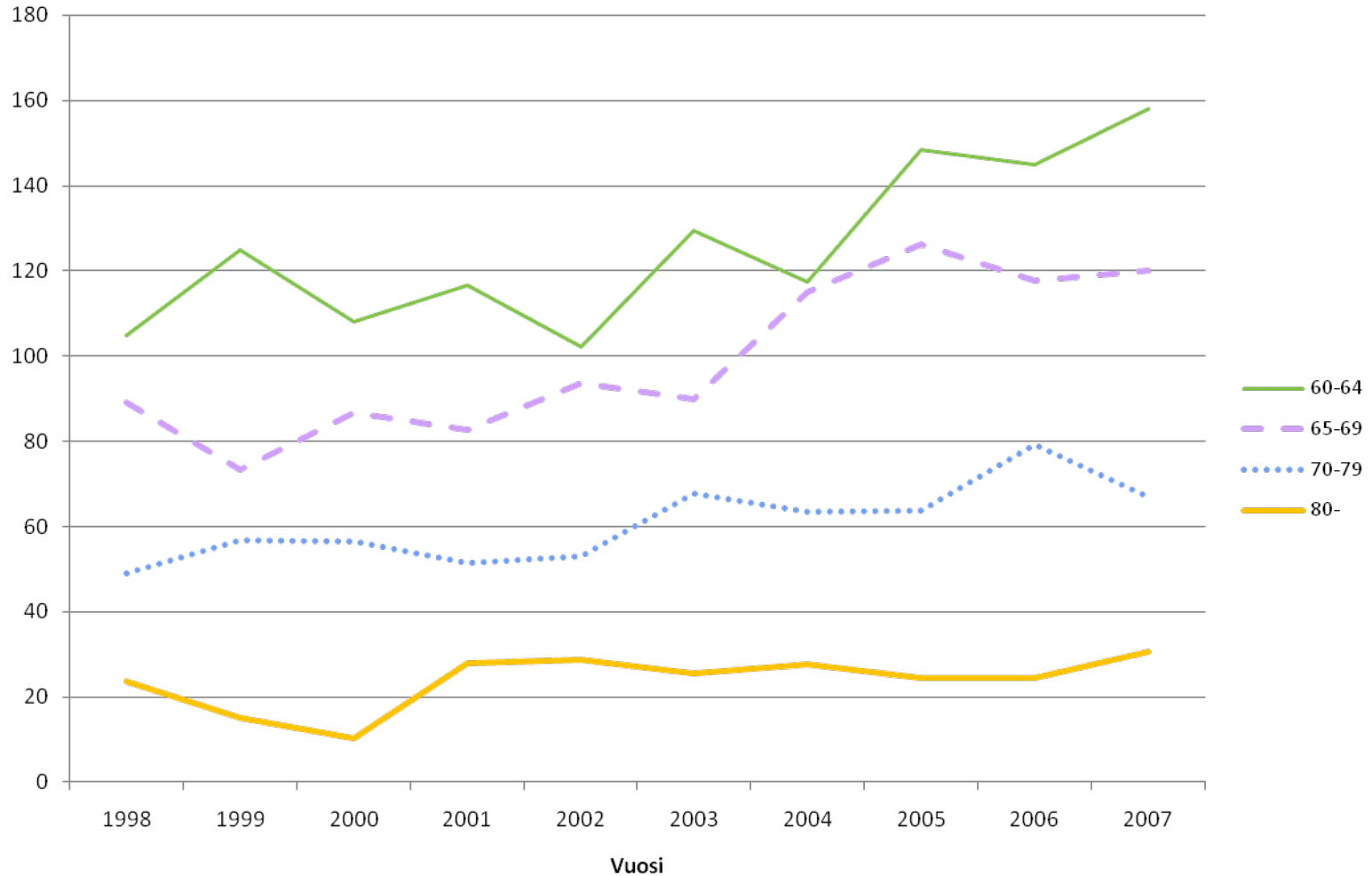
- Analyysi perustuu seuraaviin tilastoihin
 - (1) Alkoholisairaus- ja myrkytyskuolemat; päihtyneenä tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleet (Tilastokeskus)
 - (2) Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut (SVT. THL)
 - (3) Alkoholisairauksien hoitojaksot. (SVT. THL).
- Analyysi kattaa kaikki yli 60-vuotiaat suomalaiset vuosina 1998-2007.
- Luvut laskettiin 100 000 asukasta kohti sukupuoli- ja ikäryhmittäin.

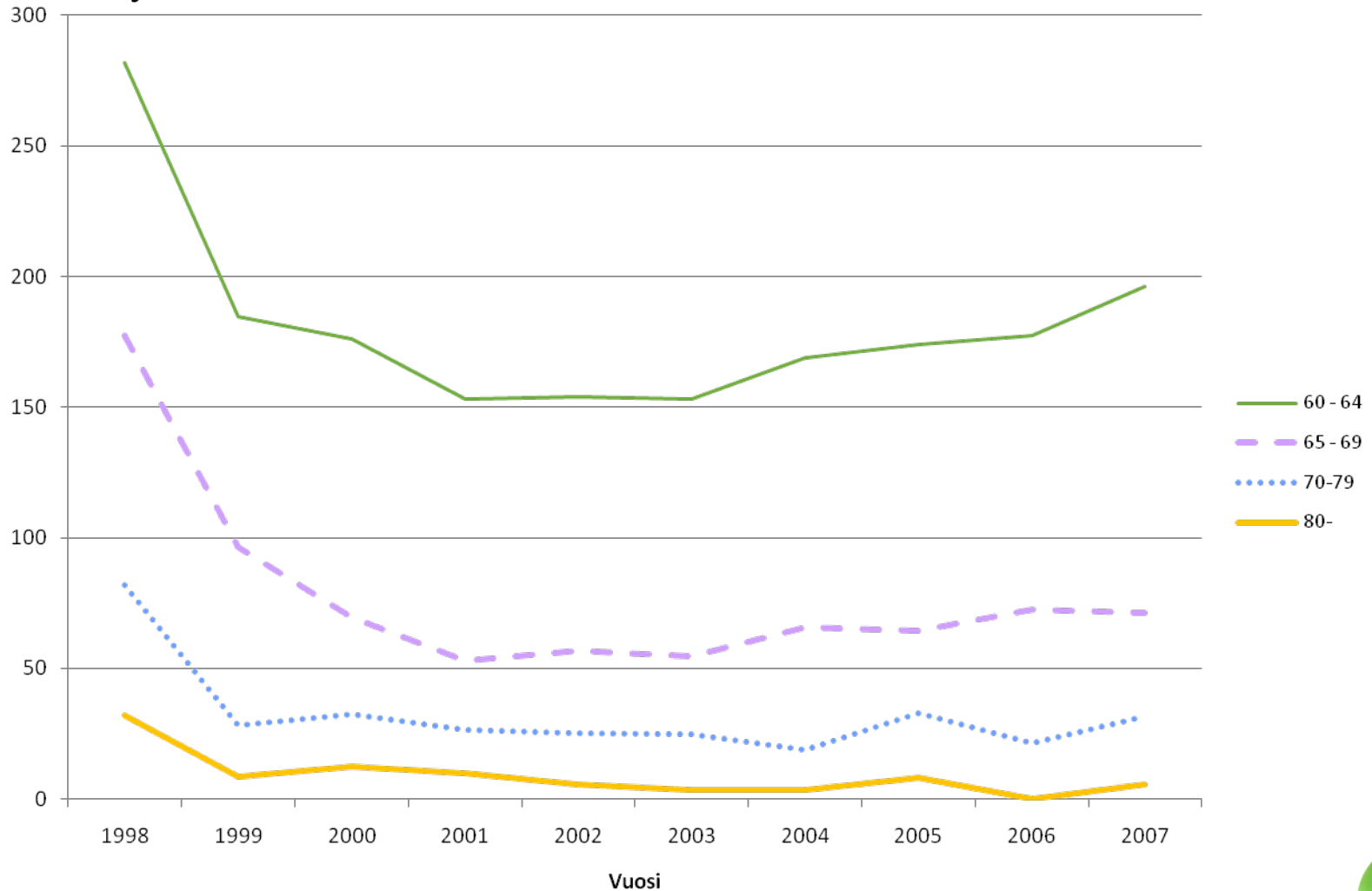
Kuvio 1. Naisten alkoholisairaus- ja myrkytyskuolemat väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

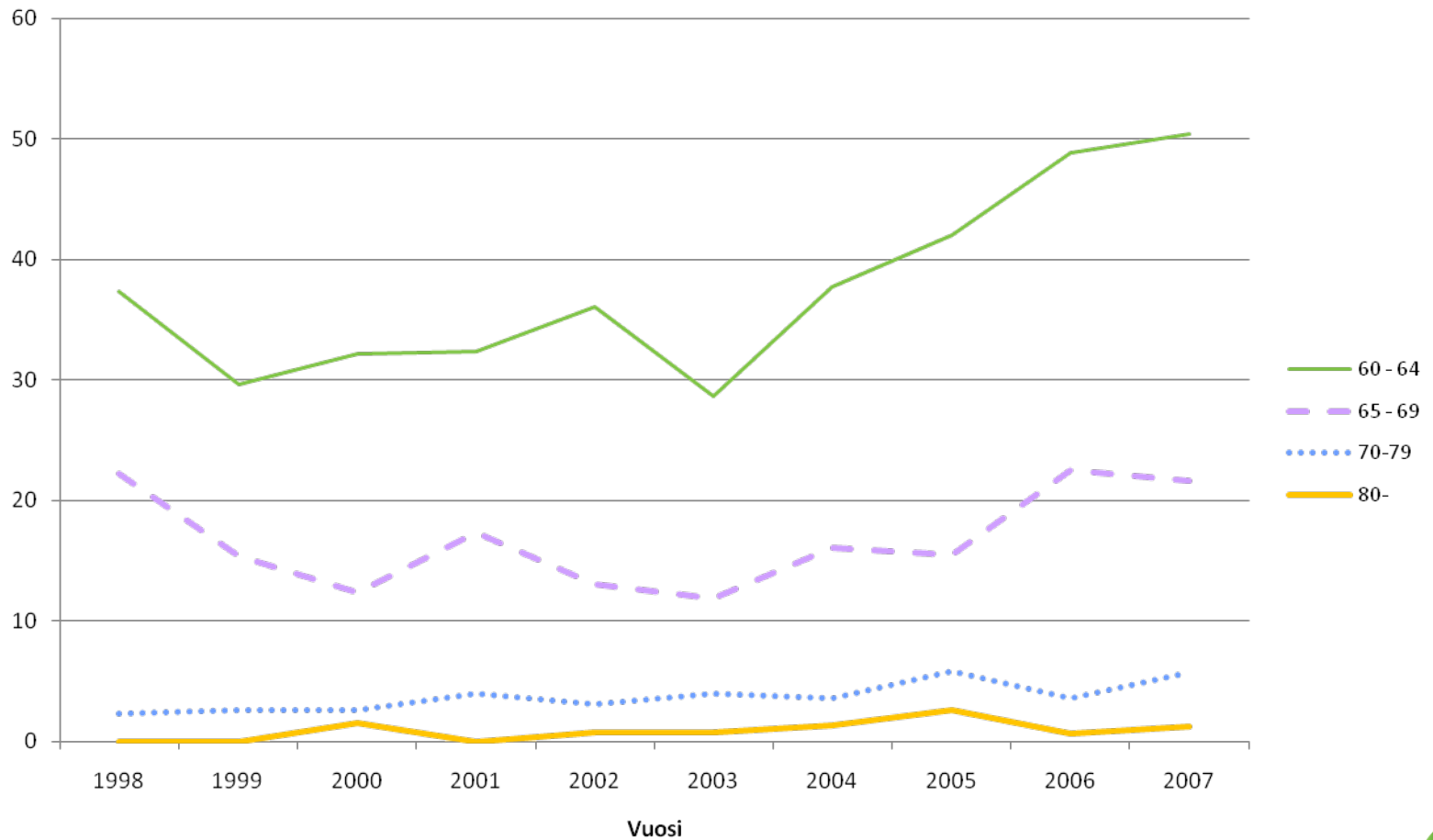
Kuvio 2. Miesten alkoholisairaus- ja myrkytyskuolemat väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

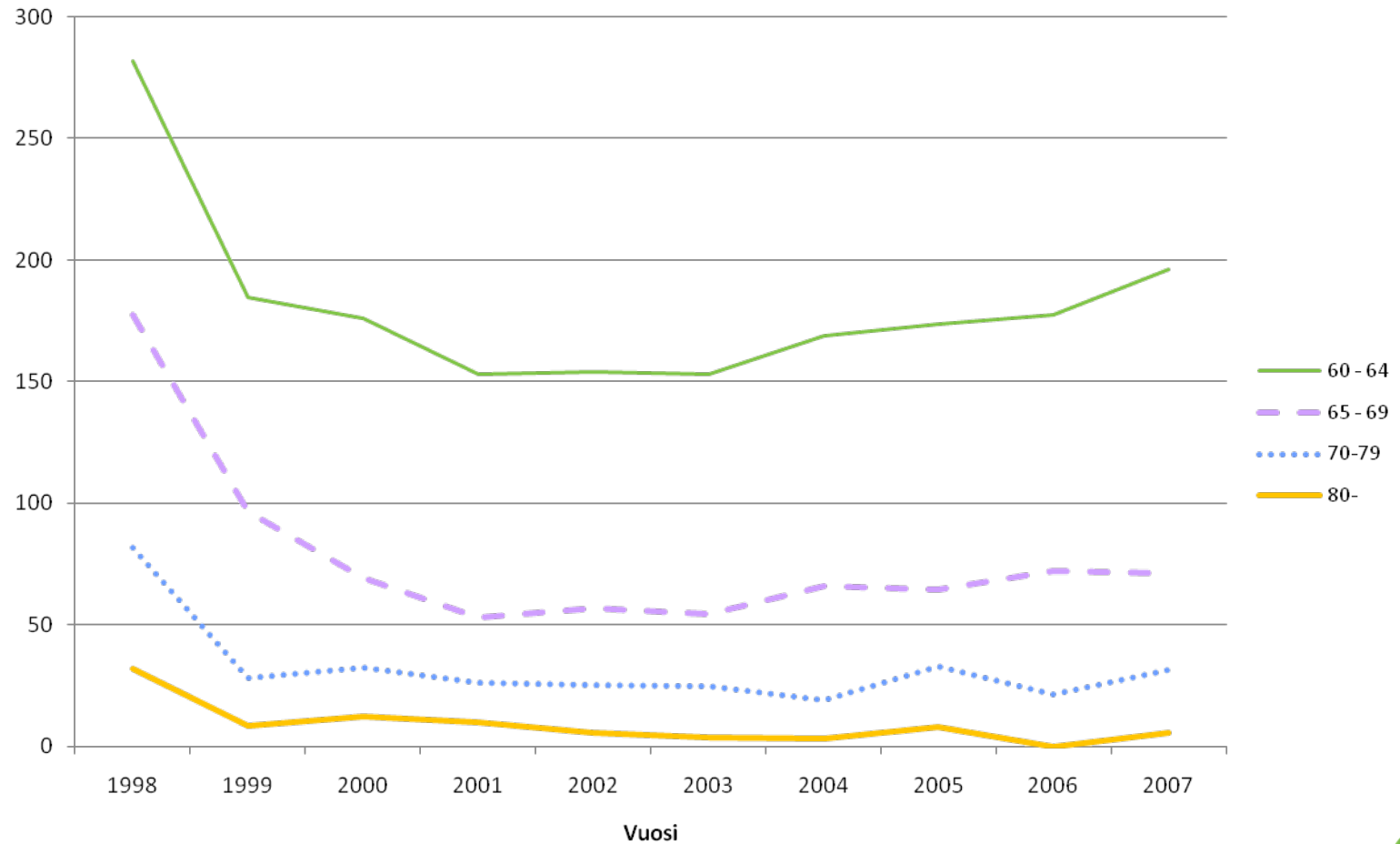
Kuvio 3. Pääntyneenä tapaturmiin ja väkivaltaan kuolleita (V01-Y89) väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007, naiset ja miehet yhteensä

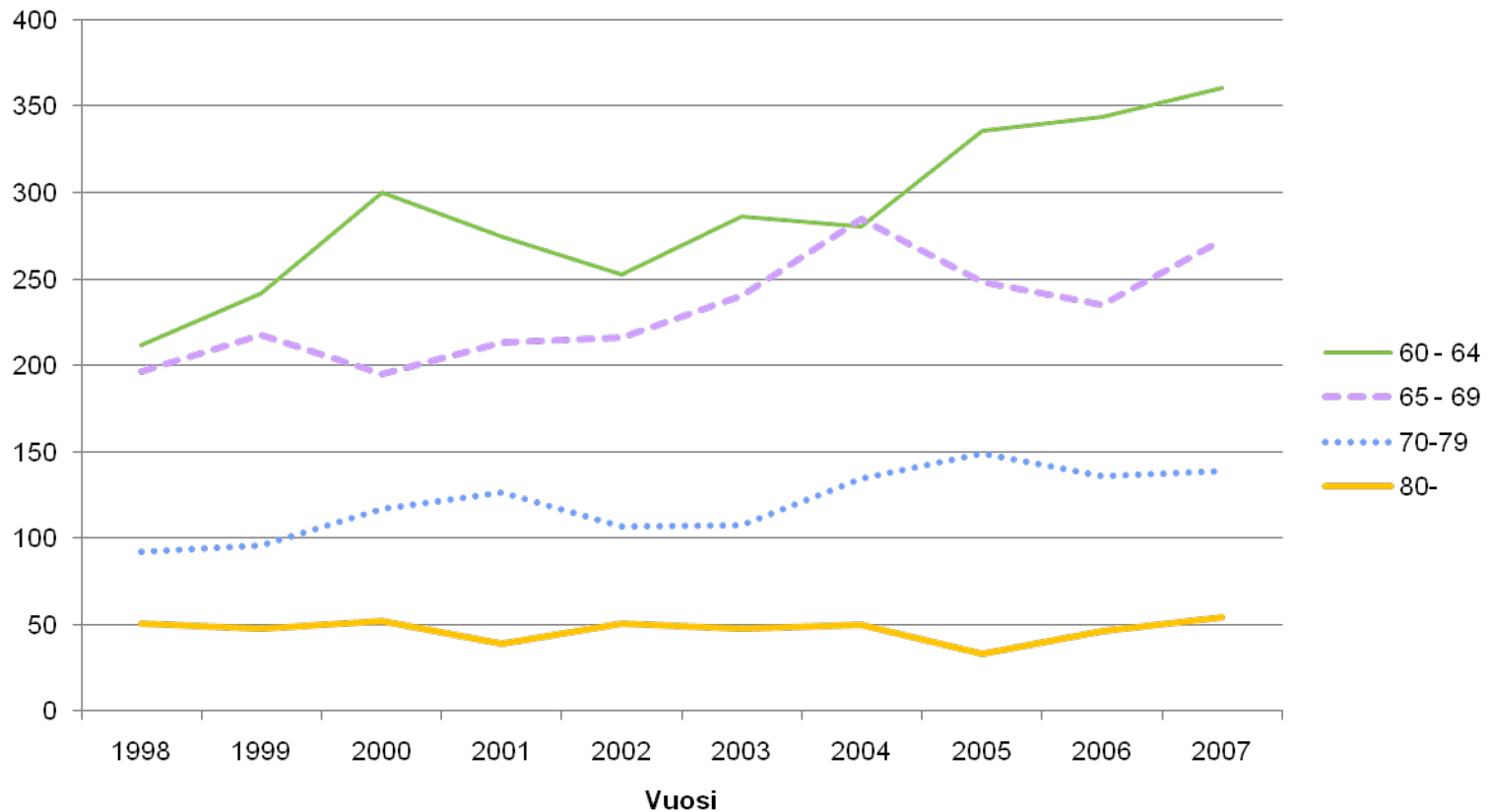
Kuvio 4. Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut naiset väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

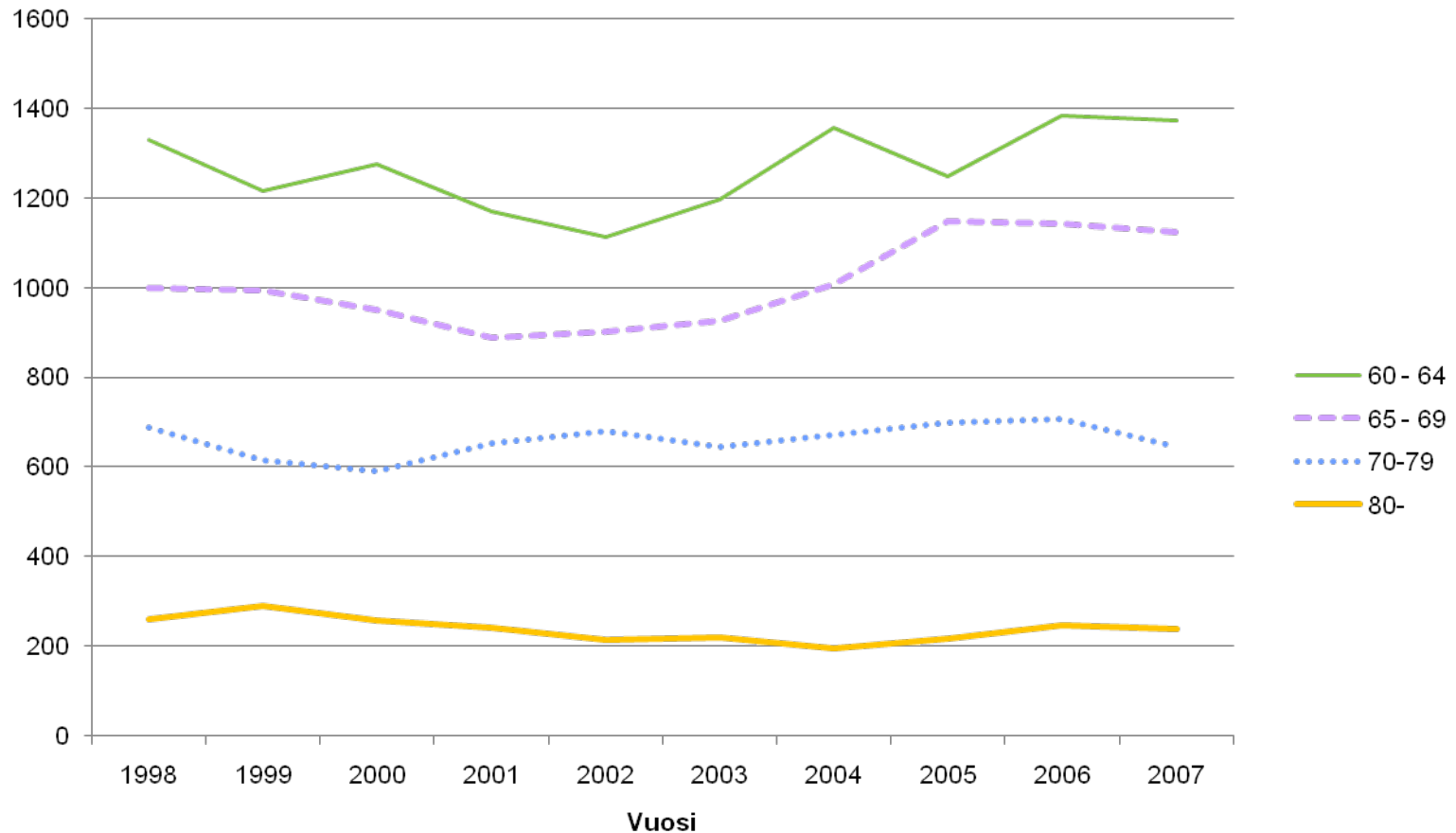
Kuvio 5. Päihdehuoltolaitoksissa hoidetut miehet väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

Kuvio 6. Naisten alkoholisairauksien hoitajaksot väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

Kuvio 7. Miesten alkoholisairauksien hoitojaksot väestön 100 000 henkeä kohti ikäryhmittäin vuosina 1998-2007

Keskustelu I

- Juominen on yleistynyt eläkeläisväestön parissa ja vastaavasti tilastoidut alkoholiehtoiset haitat mitattuina kuolemilla ja hoitotilastoilla ovat yleistyneet.
- 2000-luvulla yli 60-vuotiaiden alkoholisairaus- ja myrkytyskuolleisuus, asiakkuudet päihdehuollon laitoksissa ja alkoholisairauksien hoitajaksot ovat lisääntyneet huomattavasti, ja **selvästi enemmän kuin nuoremassa väestössä.**
- Kasvu on ollut suhteellisesti kaikkein suurinta 60–69-vuotiailla naisilla.
- Iäkkäät **EIVÄT** ole yksi yhtenäinen ryhmä.
- Alkoholihaittojen määrä kuolinsyytilastojen määrällä mitattuna EI ole lisääntynyt yli **70-vuotiaiden** naisten ja **miesten** parissa.

Keskustelu II

- Vuonna 2007 ikäkohortit, jotka olivat syntyneet vuosina 1945, 1946 ja 1947 olivat 60-, 61- ja 62-vuotiaita.
- Nämä ikäkohortit ovat osa suuria ikäluokkia, jotka syntyivät vuosina 1945–1950.
- Suuret ikäluokat sosiaalistuivat alkoholinkäyttöön paljon liberaalimmassa alkoholikulttuurissa kuin edeltävät sukupolvet – he, jotka nyt ovat yli 70-vuotiaita.
- Vuonna 2007 yli 70-vuotiaiden nuoruusvuodet osuivat 50-luvulle ja varhaisaikuisuuskin 60-luvulle, jolloin alkoholin kulutus oli nykyiseen verrattuna hyvin alhainen.

Keskustelu III

- Vuodesta 1960 lähtien alkoholin kulutus on lisääntynyt Suomessa lähes jatkuvasti.
- Viimeisten 50 vuoden aikana alkoholijuomat ovat tulleet helpommin saataviksi ja halvemmiksi, niiden saantia ja käyttöä on valvottu vähemmän.
- Nämä muutokset ovat vaikuttaneet erityisesti **naisiin**, joiden ostovoima ja vapaus niin työelämässä kuin vapaa-aikana on lisääntynyt.
- Suuret ikäluokat ovat eläneet varhaisen aikuisuutensa aikana, jolloin yhteiskunnassa alkoholin käyttöön on suhtauduttu huomattavasti vapaamielisemmin kuin aikaisempien sukupolvien aikana.

Keskustelu IV

- Poikkileikkaustutkimukset ovat osoittaneet, että ihmiset vähentävät alkoholin käyttöään ikääntyessään.
- Ongelmana kuitenkin on, että näissä tutkimuksissa on vaikea erottaa kohorttivaikutusta (sukupolvi) ajankohdan vaikutuksista (erilainen alkoholinkäyttökulttuuri).
- On siis mahdollista, että yli 70-vuotiaat ovat käyttäneet nuorina ja keski-ikäisinä vain vähän alkoholia ja ovat säilyttäneet nämä juomatapansa ikääntyessään.

Keskustelu V

- Suuret ikäluokat ovat alkaneet nuorina käyttää alkoholia enemmän kun edeltävät ikäluokat ja jatkaneet käyttöönsä keski-ikäisinä.
- Vaikka he eläkeiän saavuttaessaan vähentäisivät alkoholin käyttöönsä, heidän alkoholin käyttönsä on kuitenkin niin korkealla tasolla, että se vaarantaa heidän terveytensä.

Keskustelu VI

- Heidän taloudellinen tilanteensa eläköityessään on suhteellisen hyvä. Vapaa-ajan lisääntyessä heillä on enemmän aikaa käyttää alkoholin juomiseen kuin aikaisemmin.
- **Jos** he jatkavat alkoholin käyttöönsä entiseen tapaan – tuloksena saattaa olla dramaattinen lisäys alkoholikuolleisuus ja – sairastavuusluvussa sekä yhteiskunnalle aiheutuviassa taloudellisissa kustannuksissa.

